

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้
โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
The Development of Local Curriculum using by Community-Based
Learning for Secondary 1 Education.

พินทกานต์ นิมมานุทย์¹

Phinthakan Nimmanut¹

เพ็ญพนอ พ่วงแพ²

Phenphanor Phuangphae²

Received: February 19,2022 Revised: February 19,2022 Accepted: May 20,2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 2) พัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 3) ประเมินผลการใช้หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4) ปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเมธีคุณพระวิทย์วิทยาลัย อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการใช้หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การสนทนากลุ่ม แบบประเมินความสามารถในการทำโครงการ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญ และต้องการให้พัฒนาหลักสูตรโดยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
- 2) หลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการวัดประเมินผล คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ โครงสร้างรายวิชา และแผนการจัดการเรียนรู้
- 3) นักเรียนมีผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการทำโครงการอยู่ในระดับสูง และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4) หลักสูตรมีความสมบูรณ์ องค์ประกอบต่าง ๆ สอดคล้อง และเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, รายวิชาท้องถิ่นของเรา, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

¹² คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University

¹ Corresponding author Email: phinthameow12@gmail.com

Abstract

This research aims to 1) examine basic information about development of the “Our Land” course, using community-based learning management for first-year junior high school students, 2), develop the “Our Land” course using community-based learning management for first-year junior high school students, 3) evaluate the “Our Land” course after using community-based learning management for first-year junior high school students, 4) improve the “Our Land” course using community-based learning management for first-year junior high school students. The sample group consisted of 13 first-year junior high school students of 1st semester of Academic Year 2021 from Matee Chunhawan Vitayalai School, Bangkoktee District, Samut Songkram Province. The tools used in this study consisted of the “Our Land” course after using community-based learning management for first-year junior high school students, survey on the needs related with the “Our Land” course after using community-based learning management for first-year junior high school students, focus group, project assessment form, and survey form for comment on the course. Analysis was done using percentage, average, standard deviation, content analysis and t-test.

Result of this research revealed that 1) students and relevant parties saw the importance and the need for course development by encouraging the students to learn and practice in local learning sources, 2) The course, consisting of principle, objective, learning management guideline, assessment guideline, course description, learning achievement, course structure and learning management plan, 3) pre-test and post-test learning achievement of the students had difference with statistical significance of .05, project capability was high, and the students had the highest thought toward the course, 4) the course was complete, with complimenting factors, and suitability for use.

Keywords: Course Development, Our Local Area Course, Community-based learning management

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทร มีความสัมพันธ์ เป็นพี่เป็นน้องอยู่รวมกันเป็นชุมชน มีวิถีการดำรงชีวิตที่คล้ายคลึงกันมีขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม สืบต่อกันมาชั่วลูกชั่วหลาน ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีภูมิปัญญาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ตามบริบทของสังคมที่มีพื้นฐานจากการทำเกษตรกรรม ในอดีตครอบครัวของคนไทยมีลักษณะ เป็นครอบครัวขยาย เมื่อมีลักษณะครอบครัวดังกล่าวเด็กที่เกิดขึ้นมาในครอบครัวจะได้รับการเลี้ยงดู อบรมบ่มนิสัยอย่างหลากหลายจากทุกคนในครอบครัว เด็กมีความใกล้ชิดกับคนในครอบครัว ชุมชน ได้เรียนรู้วัฒนธรรมอันดีในท้องถิ่น เด็กประพฤติปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดีของคนในชุมชน แต่จาก สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้วิถีชีวิตของ สังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น บางครอบครัวพ่อ แม่ต้องรีบออกไป ทำงานเพื่อหาเงินมาดำรงชีพ ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูกมากพอ ทำให้เด็กไทยในปัจจุบันมีพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เห็นคุณค่าของตนเอง ครอบครัว และชุมชนน้อยลงภูมิปัญญาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ที่เป็นเอกลักษณ์อันดีของแต่ละชุมชนก็ค่อย ๆ เลือนหายไป เนื่องจากเยาวชนยุคใหม่ไม่ให้ความสำคัญและ

ไม่มีการสืบทอดต่อจากบรรพบุรุษ และในปัจจุบันรัฐบาลได้วางยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ไว้ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาไว้ว่าต้องพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนเก่ง ดี และมีคุณภาพโดยจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีการพัฒนาที่ดีรอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีทุกช่วงวัยมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะการคิดขั้นสูง โดยมีสัมมาชีฟตามความถนัดของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

การพัฒนาเด็กที่ดีควรมีกรอบการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพได้แก่การพัฒนาหลักสูตร เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนหัวใจของการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาระดับใดจะขาดหลักสูตรไม่ได้เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดแนวทางทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน หรือเป็นเครื่องชี้นำในการจัดความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้เรียนโดยการพัฒนาหลักสูตรควรมีรูปแบบ เทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ ฯลฯ ที่สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีตามที่สังคมคาดหวัง พัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและอาชีพอย่างสมดุลให้ผู้เรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมีความสามารถในการดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข (ชวลิต ชูกำแหง, 2561, น. 13)

แนวทางการในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning : CBL) นั่นคือการจัดการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้เพิ่มเติมตามศักยภาพของตนเอง ผ่านการเรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างอิสระบนพื้นฐานของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตน ผ่านกระบวนการสอบถาม การสัมภาษณ์จากผู้รู้ในชุมชน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลาจากการเรียนรู้ภายในชุมชนของตนเองทั้งทางกายภาพ ชีวภาพ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ระบบวิถีคิด การทำงาน ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนปัญหา และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์แนวโน้มของปัญหา และความต้องการของชุมชนเพื่อใช้เป็นพื้นฐานของการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา (ธีระภัทร เอกฉายสวัสดิ์, 2554, น. 7) สอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช (2557, น. 2) ที่ให้ทัศนะว่าโรงเรียนต้องแสวงหาแนวทางจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับองค์กรหรือกลไกต่าง ๆ ในชุมชนและสังคมนั้นคือการเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-Based Learning : PBL) ที่บรรจบเข้ากับการเรียนรู้แบบสถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning : PBL) เรียกว่า การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community Based Learning : CBL)

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของผู้วิจัยและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในท้องถิ่น พบว่าการจัดการศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของโรงเรียนเมธีชุมหะวิทยาลัยมีปัญหาไม่เชื่อมโยงระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนกับวิถีชีวิตในชุมชน ยังคงเป็นการศึกษาที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคลมุ่งผลิตคนเข้าสู่ระบบการแข่งขัน ไม่ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม โดยเฉพาะกับสังคมท้องถิ่นใกล้ตัว นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความต้องการใช้หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเราจากผู้เกี่ยวข้อง ทุกคนต่างให้ความเห็นว่า โรงเรียนยังไม่มีการพัฒนาหลักสูตรที่มีสาระเกี่ยวกับท้องถิ่นเป็นรูปธรรมที่จะเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่นอย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น จึงต้องการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นหลักสูตรเกี่ยวข้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเรา เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ท้องถิ่น โดยนำเนื้อหาสาระของมะพร้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดสมุทรสงคราม มาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจเกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจผ่าน

การทำกิจกรรม ลงมือปฏิบัติการทำโครงการอย่างหลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีตามที่สังคมคาดหวัง พัฒนาให้ผู้เรียน มีทักษะชีวิตและอาชีพอย่างสมดุล ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง สามารถสืบทอดเอกลักษณ์ทางวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับมะพร้าว ของชาวบ้านจังหวัดสมุทรสงคราม ที่โดดเด่นไม่ให้อายุหายไปตามกาลเวลา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อประเมินผลหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
4. เพื่อปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีความสามารถในการทำโครงการอยู่ในระดับสูง
3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 กลุ่มโรงเรียนปทุมมิตร ได้แก่ โรงเรียนสกลวิสุทธิ โรงเรียนเมธีคุณหะวันวิทยาลัย โรงเรียนวัดแก้วเจริญ อำนวยวิทย โรงเรียนเทพสุวรรณชาญวิทยา และโรงเรียนวัดบางกระพ้อม (คงลาภยิ่งประชานุสรณ์) จังหวัดสมุทรสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม จำนวนทั้งสิ้น 130 คน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเมธีคุณหะวันวิทยาลัย ตำบลบางนกแขวก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม จำนวน 13 คน โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมธีคุณหะวันวิทยาลัย ในการใช้หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open Ended Form) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระสังคม

ศึกษา ด้านการสอน ด้านท้องถิ่นเกี่ยวกับมะพร้าว และด้านการวัด และประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective of Congruence: IOC) อยู่ในระดับ 1.00

2. แบบการสนทนากลุ่ม เป็นการนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนด โครงสร้างหลักสูตร จุดมุ่งหมาย หลักการ วิธีการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น

3. หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเมธีชุนหะวันวิทยาลัย การศึกษาความคิดเห็น และความต้องการเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ผ่านการวิเคราะห์แล้วดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 4) แนวทางการวัดประเมินผล 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) โครงสร้างรายวิชา 8) แผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยประเมินค่าดัชนี ความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระสังคมศึกษา ด้านการสอน ด้านท้องถิ่นเกี่ยวกับมะพร้าว และด้านการวัด และประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

4. แบบประเมินความสามารถในการทำโครงการ มีลักษณะเป็นเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics) แปรค่าได้ 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระสังคมศึกษา ด้านการสอน ด้านท้องถิ่นเกี่ยวกับมะพร้าว และด้านการวัด และประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective of Congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00

5. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านเนื้อหาสาระสังคมศึกษา ด้านการสอน ด้านท้องถิ่นเกี่ยวกับมะพร้าว และด้านการวัดและประเมินผล มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective of Congruence: IOC) อยู่ในระดับ 1.00

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (Research) : การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรจากการทบทวนวรรณกรรม ศึกษาเอกสารต่าง ๆ สอบถามความต้องการใช้หลักสูตรจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และศึกษาความคิดเห็นโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มจากผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนเมธีชุนหะวันวิทยาลัย หัวหน้ากลุ่มงานวิชาการ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์และผู้ปกครองผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ในท้องถิ่นโดยใช้แบบการสนทนากลุ่ม ทุกคนมีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และมีความรู้เกี่ยวกับมะพร้าวในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ คิดค่าร้อยละ (Percentage) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (Development) : การสร้างหลักสูตร

วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเมธีชุมชนห้วยวิฑูรย์ การศึกษาความคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ผ่านการร่วมกันวิเคราะห์ แล้วดำเนินการพัฒนาหลักสูตรฉบับร่างที่ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 4) แนวทางการวัดประเมินผล 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) โครงสร้างรายวิชา 8) แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) เรื่องเก่าเล่าขาน ตำนานมะพร้าว 2) พัฒนาการเติบโตของมะพร้าว 3) สุขุขสารพรรณมะพร้าว 4) อันมะพร้าว หนูนุชคู่กาล และ 5) สืบสานภูมิปัญญาคุณค่าจากมะพร้าว โดยเสนอหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรพิจารณา ให้คำแนะนำเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีคุณภาพก่อนนำไปทดลองใช้ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้นและแบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (Research) : การประเมินผลหลักสูตร

ประเมินหลักสูตร โดยผู้วิจัยทดลองใช้หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนเมธีชุมชนห้วยวิฑูรย์ จำนวน 13 คน โดยดำเนินการสอนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง จำนวน 10 สัปดาห์ รวมระยะเวลาทั้งหมด 20 ชั่วโมง โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งผู้รู้ในท้องถิ่นร่วมกับผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วประเมินผลหลักสูตร 2 ระยะ คือ ประเมินระหว่างการใช้หลักสูตรโดยการประเมินภาคทฤษฎีจากการทำแบบฝึกหัดท้ายแผน และใบงาน และประเมินหลังการใช้หลักสูตร โดยใช้แบบทดสอบรายวิชาท้องถิ่นของเรา แล้วนำผลการทดสอบหาค่าความต่างของคะแนนเฉลี่ย ก่อนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ คิดค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระจากกัน ประเมินความสามารถในการทำโครงการ โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการทำโครงการ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการใช้หลักสูตร โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเราด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (Development) : การปรับปรุงหลักสูตร

การปรับปรุงหลักสูตรทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ คือ หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญ และต้องการให้พัฒนาหลักสูตรโดยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติจริงจากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น
2. ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 4) แนวทางการวัดประเมินผล 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) โครงสร้าง

รายวิชา 8) แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาท้องถิ่นของเรา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 ชั่วโมง ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) เรื่องเก่าเล่าขานตำนานมะพร้าว 2) พัฒนาการเติบโตของมะพร้าว 3) สุขโขสารพรรณมะพร้าว 4) อันมะพร้าวหนุ่นสุขคู่กาล และ 5) สืบสานภูมิปัญญาคุณค่าจากมะพร้าว

3. ผลการประเมินการใช้หลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ผลการประเมินระหว่างการใช้หลักสูตรประเมินจากจากใบงานในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และการสังเกตพฤติกรรมการสอบถามของนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ตอบคำถามได้ถูกต้องครอบคลุมทุกประเด็น ระยะที่ 2 ผลการประเมินหลังการใช้หลักสูตร ประเมิน 3 ด้าน คือ ด้านที่ 1 ประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นของเรา พบว่า ผลคะแนนจากการวัดผลการเรียนรู้รายวิชาท้องถิ่นของเรา หลังการใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านที่ 2 ประเมินความสามารถในการทำโครงการ พบว่า ความสามารถด้านการวางแผนการทำโครงการ อยู่ในระดับสูง และด้านที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 ประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาอยู่ในระดับท้องถิ่นของเรา

การใช้หลักสูตร	จำนวนนักเรียน (n)	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	t	Sig.
ก่อนการใช้หลักสูตร	13	20	7.08	1.57	9.619	.000**
หลังการใช้หลักสูตร	13	20	18.08	2.15		

**p<.05

ตารางที่ 2 ความสามารถด้านการวางแผนการทำโครงการ

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	ระดับคุณภาพ	ลำดับ
1. การกำหนดเรื่องที่ศึกษา	2.76	0.16	สูง	1
2. การกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน	2.61	0.10	สูง	5
3. การวิเคราะห์และวางแผนปฏิบัติงาน	2.70	0.12	สูง	4
4. การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน	0.75	0.07	สูง	2
5. การแบ่งภาระหน้าที่ให้สมาชิก	2.74	0.08	สูง	3
รวม	2.71	0.11	สูง	

ตารางที่ 3 ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตร

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านเนื้อหาสาระ	4.67	0.45	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.59	0.45	มากที่สุด
ด้านสื่อการเรียนรู้	4.56	0.48	มากที่สุด

รายการประเมิน	ความคิดเห็น		
	\bar{X}	S.D.	ระดับ
ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้	4.64	0.45	มากที่สุด
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.67	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.63	0.48	มากที่สุด

4. ผลการปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ด้านเนื้อหาสาระ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนรู้อ ด้านการวัดและประเมินผล มีความสมบูรณ์ องค์ประกอบต่าง ๆ สอดคล้อง และเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

สรุปผลและอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน คือ ต้องการในการพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ในท้องถิ่นของตนเองผ่านผู้รู้ในท้องถิ่นเน้นเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของมะพร้าวในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น การประกอบอาชีพ และหลักการเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกมะพร้าวในท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น การศึกษานอกสถานที่ และเอกสารใบความรู้ รูปแบบเอกสาร และใบงานมีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มีรูปภาพประกอบ และสีสันสวยงาม มีกิจกรรมที่หลากหลาย ประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบ และประเมินความสามารถการทำโครงการร่วมกันระหว่าง ครู ผู้รู้ในท้องถิ่น และนักเรียนจัดนิทรรศการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันภายในโรงเรียน

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลักสูตรประกอบด้วย 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 4) แนวทางการวัดประเมินผล 5) คำอธิบายรายวิชา 6) ผลการเรียนรู้ 7) โครงสร้างรายวิชา และ 8) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องเก่าเล่าขานตำนานมะพร้าว หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พัฒนาการเติบโตของมะพร้าว หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สุขใจสารพรรณมะพร้าว และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 อ้นมะพร้าวหนุนสุขคู่กาลโดยหลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้อง

3. ผลการประเมินหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเมธีคุณะวัฒน์วิทยาลัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรสาคร สมุทรสงคราม จำนวน 13 คน พบว่า ผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผลการประเมินความสามารถทำโครงการภาพรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคุณภาพอยู่ในระดับสูง และผลการประเมินความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้อ มีความน่าสนใจ เหมาะกับการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เหมาะสมกับเนื้อหา และกิจกรรมเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสอบถามนักเรียน และผู้เกี่ยวข้องมีความต้องการให้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นรากเหง้าของตนเอง การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สืบทอดองค์ความรู้ที่มีคุณค่าในท้องถิ่น เรียนรู้ผ่านชาวบ้านที่มีความรู้อยู่แล้วเพื่ออนุรักษ์องค์ความรู้ วิถีชีวิตอันดีงาม ไม่ให้สูญหาย ส่งเสริมให้เกิดความรักความสามัคคีของคนในชุมชน ระหว่างนักเรียนโรงเรียน และชุมชน การส่งเสริมให้นักเรียนทำโครงการเป็นการฝึกการใฝ่รู้ใฝ่เรียน การวางแผน การทำงานเป็นทีม การสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ สามารถปฏิบัติงานได้จริงภายนอกห้องเรียน สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ที่มีหลักการสำคัญในการพัฒนา คือ ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งพัฒนาคนให้มีความคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี พัฒนาให้เป็นคนที่มี ความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่รับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 ในมาตราที่ 4 ได้กล่าวถึงความหมายของการศึกษาว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคล เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ให้มีการจัดการเรียน การสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็ม ตามศักยภาพ ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนเอง ส่งผลให้เกิดความตระหนักเห็นคุณค่าของท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนสามารถแก้ไขปัญหา พัฒนาชีวิต อาชีพ ครอบครัวยุคใหม่และสังคมของตนเองได้สมควรแก่ฐานะ และเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีช ลักษณะสง่า (2556) ที่ได้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม การศึกษาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยให้นักเรียนเรียนรู้ประวัติศาสตร์จากท้องถิ่นจาก การตั้งประเด็นการศึกษาท้องถิ่น ลงพื้นที่ศึกษาหาข้อมูล โดยให้ผู้เรียนสำรวจข้อมูลท้องถิ่นด้านต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ทั้งด้านภูมิปัญญา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ความเป็นมา พัฒนาการ ด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม บุคคลสำคัญ และการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ อีกทั้ง ยังเป็นการสร้างการเห็นคุณค่าในท้องถิ่นให้กับนักเรียน และปลูกฝังคุณธรรมให้กับนักเรียนอีกด้วย

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การพัฒนาหลักสูตรได้นำข้อมูลจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งความคิดเห็นของนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง โดยพัฒนาหลักสูตร มุ่งองค์ประกอบดังนี้ หลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการจัดการเรียนรู้ แนวทางการวัดและประเมินผล คำอธิบายรายวิชา ผลการเรียนรู้ โครงสร้างรายวิชา และแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องเก่าเล่าขานตำนานมะพร้าว ศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จังหวัดสมุทรสงคราม และการเข้ามามีอิทธิพลของมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พัฒนาการเติบโตของมะพร้าว ศึกษาเกี่ยวกับการปลูก การคัดเลือกพันธุ์ และการดูแลรักษามะพร้าว หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 สุขโสภาพรหมมะพร้าว ศึกษาเกี่ยวกับ การซื้อขายและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากมะพร้าว หน่วยการเรียนรู้

ที่ 4 อันมะพร้าวหนูนสุขคู่กาล ศึกษาเกี่ยวกับ มะพร้าวกับศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อต่าง ๆ และหน่วยการเรียนรู้ ที่ 5 สืบสานภูมิปัญญาคุณค่าจากมะพร้าว ศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตที่ได้รับ อิทธิพลจากมะพร้าว สอดคล้องกับแนวคิดของ ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 3) ทาบา (Taba, 1962) เชย์เลอร์ อเล็กซานเดอร์ และเลวิส (Saylor, Alexander, & Lewis, 1981, p. 2839) โบแชมป์ (Beauchamp, 1981, p.164) ฟอกซ์ (Robert S. Fox 1962, p. 204 อ้างถึงใน ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, น. 26-27) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, น. 57) ที่ว่าด้วยการพัฒนาหลักสูตรคือการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ให้ดีขึ้น หรือสมบูรณ์ขึ้นกับการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน และเป็นมวล ประสบการณ์ทั้งหลายที่จัดให้กับผู้เรียน ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การพัฒนาหลักสูตร 3) การทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การประเมินผลและ ปรับปรุงหลักสูตร สอดคล้องกับงานวิจัยของสอดคล้องกับนิธิโรจน์ เกษมฤทธิขจร (2560) ที่พัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์สมุทรสาคร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่นำผลข้อมูลพื้นฐานมา กำหนดเป็นองค์ประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง สารการเรียนรู้ แนวการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์ประกอบ หลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ความสามารถมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

3. ผลการประเมินหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลังจากการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนเมธีคุณหะวันวิทยาลัย โดยมีกลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มโรงเรียนปัญญมิตร ได้แก่ โรงเรียนสกลวิสุทธิ โรงเรียนเมธีคุณหะวันวิทยาลัย โรงเรียนวัดแก้วเจริญ อำนาจวิทย์ โรงเรียนเทพสุวรรณชาญวิทยา และโรงเรียนวัดบางกระพ้อม (คงลาภยิ่งประชาชนุสรณ์) จังหวัด สมุทรสงคราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม จำนวน 130 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 นั้น จัดการเรียนการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 5 แผน การจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า นักเรียน มีความสนใจในการเรียน มีผลการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้ผู้เรียน เรียนตามสภาพจริงในสิ่งใกล้ตัว ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กับวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างแม่นยำ สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ.2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีจิต สาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้แก่สังคม ทั้งนี้ในการจัดการเรียนรู้นั้นการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ส่งเสริมกระบวนการลงมือทำที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคล ความรู้จะถูกสร้างด้วยตนเอง โดยผสมผสานข้อมูลใหม่กับข้อมูลเดิม นอกจากนี้ ยังส่งผลให้ชุมชนเป็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ในแง่มุมมองขององค์ความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิต ทั้งในมิติของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มิติด้านวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเห็นคุณค่าในการถ่ายทอดองค์ความรู้อันทรงคุณค่าให้กับเยาวชนคนรุ่นหลังให้สืบ ทอดวัฒนธรรมอันสวยงามให้คงอยู่คู่ชุมชนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนภัทร์ อินทวารี (2558) ที่ศึกษาการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้อ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า ผลการเรียนของนักเรียน สูงขึ้นหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพราะผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงลงมือ ปฏิบัติด้วยตนเอง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งจากผลการประเมินความสามารถในการทำโครงการ พบว่า โครงการของนักเรียนมีความหลากหลาย จากการลงพื้นที่ศึกษาหาความรู้ในชุมชนผู้เรียนสามารถ สร้างสรรค์ผลงานการทำโครงการได้อย่างหลากหลาย การกำหนดหัวข้อสอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา เนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับมะพร้าว โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้อ นักเรียนแบ่งกลุ่มลงพื้นที่ศึกษาหาข้อมูล

จากผู้รู้ในชุมชน ศึกษาตามหัวข้อที่นักเรียนสนใจสามารถพัฒนาตนเองได้หลายด้านไม่ว่าจะเป็น สร้างสรรค์ ความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา เกิดความรู้จริงจากการเรียนรู้ ด้วยตนเองผ่านการค้นคว้าทดลอง สามารถใช้ความรู้ได้หลายด้านมีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ใน ระดับสูง ($\bar{X} = 2.71$, S.D. = 0.11) รายการประเมินที่มีคะแนนสูงที่สุด คือ การกำหนดเรื่องที่ศึกษา รองลงมา คือ การกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน การแบ่งภาระหน้าที่ให้สมาชิก การวิเคราะห์และวางแผน การปฏิบัติงาน และการกำหนดปัญหาและการตั้งสมมติฐาน ตามลำดับ สอดคล้องกับแนวคิดของวารสาร ตรีศกฤต (2551, น. 6-7) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนจัดทำโครงงานโครงงานนี้ ช่วยผู้เรียนนำความรู้ที่ได้มาจากการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน มาปรับใช้ในการทำโครงงาน ทำให้ ผู้เรียนได้มีโอกาส ในการเรียนรู้ และพัฒนาในหลายด้านด้วยกัน เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้สำเร็จหลักสูตรแล้วได้ ประเมินความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหลักสูตร พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.48) โดยมีความคิดเห็นว่าการหลักสูตรมีประโยชน์ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานที่จริงมีกิจกรรม การทำโครงงาน ส่งเสริมให้เห็นความสำคัญของมะพร้าวทำให้เห็นคุณค่าและเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของชวนพิศ สิริพันธ์ (2557) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็น ฐานในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการใช้โปรแกรมโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายชื่อในระดับแรก คือ ผู้เรียนได้เรียนรู้เกิดการเรียนรู้จาก สภาพจริงจากการลงภาคสนาม รองลงมาคือ ผู้เรียนเรียนรู้จากการบูรณาการจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ และ สะท้อนสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงตามลำดับ

4. ผลการปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า หลักสูตรมีความสมบูรณ์ทั้งในด้านเนื้อหาสาระด้านกิจกรรม การเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการ จัดการเรียนการสอน จะส่งผลต่อผู้เรียนให้เกิดความรู้ ทักษะ เห็นคุณค่า ความสำคัญของท้องถิ่นตนเอง และจะเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาท้องถิ่นของเราที่เป็นระบบต่อไป สอดคล้องกับ งานวิจัยของ สำราญ ตั้งศรีทอง (2564) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมแรงบันดาลใจใน การเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ผลการปรับปรุงหลักสูตรภาพรวมหลังการใช้หลักสูตรมีความเป็นประโยชน์มากกว่าความเหมาะสม และผู้เรียน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า หลักสูตรมีการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ได้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาท้องถิ่นของเราสูงขึ้น มีความสามารถในการทำโครงงานอยู่ในระดับสูง ดังนั้น สถานศึกษาควรส่งเสริมการบูรณาการสาระเกี่ยวกับมะพร้าวและท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงครามในกลุ่ม สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ร่วมกับผู้รู้ในท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรโดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เช่น การทำนาเกลือ การทำสวนลิ้นจี่ การทำสวนส้มโอ เป็นต้น
2. ควรมีการทำวิจัยเพื่อสำรวจเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสมุทรสงคราม เช่น ปลาทุบ หอยหลอด ส้มโอ ลิ้นจี่ สถานที่ บุคคลสำคัญ ประเพณีวัฒนธรรมเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ รายวิชาท้องถิ่นของเราต่อไป

3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเรา ที่ส่วนกลางจัดทำเนื้อหาสาระ ให้แก่นักเรียน กับหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเราที่นักเรียนศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากผู้รู้ในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 3).

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงศ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: อลิ้นเพชร.

ชวลิต ชูกำแหง. (2561). *การวิจัยหลักสูตรและการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชนภัทร อินทวารี. (2558). *การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดโบสถ์ จังหวัดสิงห์บุรี*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ปทุมธานี.

ชวนพิศ สิริพันธนะ. (2557). *การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการเรียนรู้คติชนวิทยา ระดับอุดมศึกษา*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ทวิช ลักษณะสง่า. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมการศึกษาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพฯ.

ธีระภัทรา เอกผายสวัสดิ์. (2554). *ชุมชนศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิโรจน์ เกษมฤทธิ์ขจร. (2560). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้าง อัตลักษณ์สมุทรสาคร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 19(2), 108-119.

วรภรณ์ ตระกูลสถุณี. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน*. กรุงเทพฯ: เอ็ม ไอ ที พรินต์ติ้ง.

วิจารณ์ พาณิช. (2557). *การสร้างการเรียนรู้ศตวรรษที่ 21*. นครปฐม : ส เจริญ การพิมพ์.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สวีริยา สาร์น.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำราญ ตั้งศรีทอง. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. *วารสารชุมชนวิจัย*, 15, 214-227.

Beauchamp, G.A. (1981). *Curriculum Theory*. (4 th ed.). Itasca, Illinois : F.E. Peacock Publisher.

Fox, R.S. (1962, October). The Sources of Curriculum Development. *Theory Into Practice*.

Saylor, G.J., Alexander, W.M., & Lewis. (1981). *Curriculum Planning for schools*. New York:

Holt, Rinehart & Winston.

Taba, H. (1962). *Curriculum development theory and practice*. New York: Harcourt, Brace and World.

Tyler, R.W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: The University of Chicago.